

Právo na informace ve vztahu k veřejné správě - ústavní a zákonné zakotvení práva na informace ve vybraných státech světa

PETR KOLMAN (FACULTY OF LAW, MASARYK UNIVERSITY,
BRNO, CZECH REPUBLIC)

Abstract in original language

Právo na informace je jednou ze základních forem participace veřejnosti na výkonu veřejné správy. Ke komplexnějšímu porozumění nám může napomoci rovněž stručné seznámení s právní úpravou této oblasti v právních řádech jiných států světa jak evropských tak i mimoevropských. Autor se věnuje i státům, které byly v naší právní vědě prozatím opomíjeny, kupříkladu země pobaltské, jihoamerické anebo středoamerické. Ústavní právo na informace je právem specifické povahy. Jeho zvláštnost tkví v tom, že je právem jako takovým (tedy samo o sobě) a zároveň je třeba ho chápat jako most k uskutečnění práv dalších. Zároveň také právo na informace naopak může stát v cestě k realizaci jiných práv.

Key words in original language

Právo na informace, správní právo, ústavní právo

Abstract

Czech legislation publicity repeatedly gave the topics of the right to information. More comprehensive understanding of this issue can help us also a brief introduction to the rules of the jurisdictions in other states of the world - both European and overseas. The author in his article focused on states that were hitherto neglected. Author analyzes the right to information such as Estonia, New Zealand, Japan and Latvia. The article is also remembered on the legal situation in Central and South America. Which, in the Czech legal science is not very frequent.

Key words

Public administration, right to information, public law,

Právo na informace je právem specifické povahy. Jeho zvláštnost tkví v tom, že je právem jako takovým (tedy samo o sobě) a zároveň je třeba ho chápat jako most k uskutečnění práv dalších. Zároveň také právo na informace naopak může stát v cestě k realizaci jiných práv.

Pokud jsem se zmiňoval o významu práva na informace jako mostu či prostředku k právům dalším, zaručených v našem ústavním pořádku, dokládám toto tvrzení kupříkladu skutečností, že právo na informace je nezbytné pro efektivní realizaci práva shromažďovacího (zaručené v článku 19 Listiny) nebo práva petičního (článek 18 Listiny) taktéž je přirozeným předpokladem pro výkon práva sdružovacího (čl. 20 Listiny).¹

A conto právo na informace jako překážky k výkonu práv dalších zde poukazují zejména na možnost střetu realizace práva na informace versus právo na ochranu soukromých údajů, tedy dat ze soukromého a rodinného života (článek 10 Listiny). V právu na informace je obsažena jistá nebezpečnost pro legální oprávnění zajištěná jak ústavními zákony, tak právními předpisy nižší právní síly. Z toho do jisté míry vyplývá, proč nelze právo na informace chápat neomezeně. Právo na informace není ničím neohrazeným oprávněním člověka k uspokojení jeho zvědavosti², nýbrž je to právo na informace v politickém slova smyslu sloužící k realizaci občana ve veřejném životě daného státu. To značí, aby kterýkoliv člověk žijící v našem státě mohl získávat relevantní informace o tom, co se děje ve společnosti a na základě těchto informací měl dispozici realizovat svá politická práva. Dnešní společnost můžeme označit jako informační, či popřípadě postinformační.³

Proto je právo na informace omezeno již v listinněprávní úpravě - článek 17 odst.4 - a dále je pak jeho výkon, včetně určitých omezení, specifikován v zákonech nižší právní síly.⁴

Další ústavněprávní aspekty práva na informace

---

¹ Srov. Pavlíček, V. a kol.: Ústavní právo a státověda, II.díl, Linde Praha, 2004, str. 140.

² Jedním z relevantních odrazů vyššího stupně zvědavosti – tedy bulvární - je skutečnost, že ve většině zemí EU bulvární deníky zaujímají první místo v počtu prodaných výtisků, což je určitě významný sociologický fenomén.

J.Filip uvádí, že odlišností jedince a novináře je to, že první odvykle realizuje odděleně jednotlivé složky čl. 17 Listiny, kdežto novinář je realizuje v souvislém řetězci, který počíná sběrem informací, jejich rozšiřováním (zpravodajství) a vyjadřováním stanovisek a vysvětlováním souvislostí (publicistika) nebo jejich kombinací, navíc se opírá o svobodu volby povolání a svobodu podnikání v oboru masmédií. – viz. blíže Filip, J. Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva 2. doplněné vydání. Masarykova univerzita v Brně, , 2004, s. 130

³ Srov. např. Mates, P.: K některých otázkám uplatňování e-govermentu v České republice, Právní fórum 12/2005, ASPI Praha, str. 478 a další literatura tam uvedená

⁴ Viz. blíže Filip, J. Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva 2. doplněné vydání. Masarykova univerzita v Brně, , 2004, s. 136-141

Právo na informace je považováno za jedno z nejdůležitějších (samozřejmě při vědomí faktu, že hovořit o „nejdůležitějším“ právu je ze strany této práce jistá smělost, která doprovází každé zjednodušení) práv, která jsou zaručena v Listině základních práv a svobod.

Jedním ze stavebních kamenů Listiny je její přirozenoprávní pojetí, což mj. dokládá preambule.⁵ Listinněprávní preambule přímo uvádí uznání neporušitelnosti přirozených práv člověka, práv občana a svrchovanost zákona. Taktéž zmiňuje návaznost na obecně sdílené hodnoty lidství. Pramenem lidských práv je sama lidská bytost - člověk, jenž je přirozeně nadán jistými právy. Lidská práva tedy v žádném případě nelze pojímat jako práva státu, který by je tvořil. Zakotvení a garance lidských práv to je úkol moderního demokratického státu. Stát samozřejmě nemůže lidská práva zrušit, jak se praví v článku 1 Listiny, základní práva a svobody jsou nezrušitelná.

Za další pojmové aspekty základních práv a svobod možno konstatovat jejich nezadatelnost, nepromlčitelnost a nezcizitelnost.⁶ Tyto vlastnosti vyplývají z přirozeného práva. Právo na informace tedy lze charakterizovat následujícími znaky, které vyplývají z jeho zařazení do Listiny základních práv a svobod, a skrze články 3 a 112 této Listiny do ústavního pořádku České republiky.

Naznačenými právními vlastnostmi práva na informace, jako práva být informován a práva informace šířit, jsou tedy nezadatelnost, nezcizitelnost, nepromlčitelnost, nezrušitelnost.

V neposlední řadě musíme za vlastnost práva na informace jako ústavního práva označit možnost jeho přímé aplikace resp. tzv. samo-vykonatelnost ústavního práva, ze které mj. vyplývá⁷, že ještě před platností a účinností zákona číslo 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím či z.č.123/1998 Sb. o informacích o životním prostředí, už byla veřejná správa České republiky povinna poskytovat požadované informace. Přirozeně s výjimkou: Pakliže by tomuto poskytnutí již tehdy zabráňovalo určité relevantní zákonné ustanovení (např. ochrana utajovaných skutečností)

---

⁵ Srov. volně např. F.Šamalík : Právní stát a renesance „přirozeného práva“, Právník č.10-11/1993 nebo Pavlíček, V.: Ústava a ústavní řád České republiky – Komentář, 2.díl 34-37

⁶ Srov. čl.1 Listiny základních práv a svobod

⁷ Což si žel neprávnická a novinářská veřejnost neuvědomuje, takže se mylně domnívá, že právo na informace resp. svobodný přístup k informacím je nový fenomén, přicházející v úvahu až s nástupem 3. tisíciletí.

.8 Kvůli neexistenci vědomí či alespoň povědomí mezi veřejností a (de facto i mezi právníky) o možnosti zmíněné přímé aplikace práva na informace, žel ani nedocházelo k příliš časté realizaci podávání žádostí o informace dle čl.17 LZPS. Z této „předstošestkové“ doby je vhodné připomenout usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 16. května 1996 sp. zn. III. ÚS 28/96 ve věci ústavní stížnosti V. M. proti ministru zemědělství České republiky o poskytnutí informací. III.ÚS 28/96, kde se mj. píše (volně a zkráceně citováno): Právo na informace je nepochybně subjektivním právem každého občana. Odmítnout poskytnutí takové informace je možné pouze v případech zákonem výslovně stanovených. Takové rozhodnutí je dle názoru ÚS ČR rozhodnutím správního orgánu a tedy soudně přezkoumatelné⁹. Zajímavostí je, že stěžovatel (kterým byl budoucí ministr Vladimír Mlynář, tehdy ještě v pozici šéfredaktora týdeníku Respekt) se svou stížností neuspěl, ale právní názory obsažené v tomto judikátu ÚS ČR se staly důležitou inspirativní posilou pro budoucí ochranu práva na informace.

Dalším projevem práva na informace v ústavní rovině je právo na informace o životním prostředí, které je upraveno 35 LZPS Ze systematiky LZPS je evidentní , že toto právo spadá pod skupinu hospodářských, sociálních a kulturních práv. Článek 35, konkrétně jeho druhý odstavec vymezuje, že každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů. Zároveň, ale musí být zohledněn článek 41, takže práv, která jsou uvedena v článku 35 je možné se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí.

Česká a moravská právní publicistika se opakovaně věnovala tématice práva na informace. Ke komplexnějšímu porozumění nám může napomoci rovněž stručné seznámení s právní úpravou této oblasti v právních řádech jiných států světa – jak evropských tak i mimoevropských. Autor se věnuje i státům, které byly v naší právní vědě prozatím opomíjeny – kupříkladu země jihoamerické a středoamerické.

---

⁸ Na možnost již dřívější aplikace práva na informace mj. upozornil např. i O.Kužilek v rámci svých přednášek na PF MU v Brně Svoboda informací – předpisy a praxe , organizátorem zmíněných akcí, které se na PF MU konají každoročně od roku 2005 , je autor tohoto článku

⁹ Srov. Korbel, F. a kol. : Právo na informace (komentář) Linde Praha, str.22, který taktéž připomíná tento skoro až legendární judikát ve svém komentáři.

Slovensko

Naši exkurzi začneme Slovenskou republikou , která je díky dlouholetému společnému politickému a právnímu vývoji zemí s nejbližším právním řádem k ČR. Slovensko má analogicky jako ČR zakotveno právo na informace také jako součást slovenské Listiny, tedy na nejvyšším stupni hierarchie právních předpisů. Stejně tak, je zde upraveno právo na informace o životním prostředí, čímž se Slovensko řadí k státům upravujícím tuto problematiku na ústavní úrovni.

Zákonné zakotvení : stěžejní úpravu obsahuje zákon “Národnej Rady Slovenskej republiky č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobodě informácií)” s účinností od 1. ledna 2001. Problematika je upravena podobně jako v ČR.¹⁰

Maďarsko

V ústavě maďarské republiky (podle úprav z roku 1997) lze najít reflexi práva na informace v souvislosti se svobodou názoru (článek 61). Její součástí je totiž navíc právo na přístup k informacím a právo šířit informace veřejného zájmu,¹¹ jež může (a má) sloužit k realizaci ustanovení odstavce 1 článku 70, že všichni maďarští občané mají právo účastnit se na veřejných záležitostech, a to včetně práva účastnit se místního či celostátního referenda.¹² Maďarská norma norem tedy pojem informace nepoužívá jako většina jiných zemí (třeba jako i naše republika) bez přívlastku, ale již přímo v konstitutivním textu zdůrazňuje politický (veřejný) charakter ústavou garantovaných informací a svobody nakládání s nimi. V české ústavě je toto přídavné jméno jaksi „zasunuto“, avšak vyplývá ze smyslu naší ústavy, jelikož - jak již bylo zmíněno výše - právo na informace je v ČR

---

¹⁰ Blíže např. www.infozakon.sk.

¹¹ Srov. čl. 17 LZPS, kde se hovoří o informacích, nikoliv přímo jen o těch které mají význam týkající se veřejného zájmu

¹² Srov. Ústavy států Evropské unie, 2.díl, Linde Praha, 2005, str. 173 – překlad ústavy VI. Klokočka

bezpochyby právem politickým, tedy se rovněž jedná o informace veřejného zájmu.

Maďarský „Info-Zákon“ z roku 1992 (“Act on Protection of Personal Data and Disclosure of Data of Public Interest - Törvény a személyes adatok védelméről és közzététele közérdekű adatok nyilvánosságáról“) si klade ve své preambuli za cíl v souladu s ustanoveními maďarské ústavy legislativně zabezpečit základní pravidla upravující ochranu osobních údajů a implementaci práva na přístup k údajům veřejného zájmu, což je stejně vyjádřeno také v článku 1 tohoto zákona.

SRN

Základní zákon spolkové republiky Německo (podle změn z roku 1998) pod svobodu projevu ve svém článku 5 odst.1 (věta první in fine) zahrnuje též právo nerušeně se informovat z obecně přístupných pramenů¹³. Toto právo je součástí skupiny základních práv, které německá federální ústava řadí v odstavci 3 článku 1 pod skupinu práv, která jsou závazná pro moc zákonodárnou, výkonnou i soudní jako přímo aplikovatelné právní předpisy. Pro informační komplexnost dodejme svobodný přístup k informacím není v citovaném Základním zákoně (čl. 5) vymezen *expressis verbis*, ale je konstantně dovozován až relevantní judikaturou a taktéž německou právní doktrínou.

Z ústavní úpravy vychází institut svobodného tisku, upravený v zákonech týkajících se této problematiky. Novináři by měli představovat prostředníky či zprostředkovatele mezi veřejnou správou a občany, kteří mají na právo na informace zaručené ústavou. Novináři mají proto nárok na informace od veřejné správy. Právo na informace a jeho omezení je pak upraveno v několika dalších zákonech.

Celoněmecká úroveň – na popud federální vlády byl dne 5. září 2005 přijat zákon o svobodě informací. Tento právní předpis přiznává každé osobě bezpodmínečné právo na přístup k federálním veřejno-správním informacím.¹⁴

---

¹³ Srov. Klokočka, V., Wagnerová, E.: Ústavy států Evropské unie, Praha, Linde, 1997, str. 236

¹⁴ Volně cit. http://en.wikipedia.org/wiki/Freedom_of_information_legislation#germany

Devět ze šestnácti spolkových - Berlín, Braniborsko, Severní Porýní-Vestfálsko, Šlesvicko-Holštýnsko, Hamburk, Brémy, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Sársko a Thüringen – má své vlastní zákony o svobodném přístupu k informacím.¹⁵

Práva na informace (resp. bránit se proti neposkytnutí informace) se lze také domáhat, stejně jako v ČR, žalobou podanou ke správnímu soudu.

Švédsko

Švédské království je v otázce otevřenosti veřejné správy a svobodného přístupu k informacím (fri tillgång till information) pokládáno za jednu ze „vzorových zemí“.

Ve švédské ústavě (Regeringes formen) článek 1 kapitoly 2 zahrnuje v odstavci 2 svobodu informací („freedom of information - informationsfrihet“) definovanou jako svobodu získávat a přijímat informace a jinak se seznamovat se stanovisky ostatních. Zmíněné ustanovení je zrcadlovým obrazem odstavce 1, který definuje svobodu projevu jako svobodu sdělovat a vyjadřovat ideje, názory a emoce jakoukoli formou.

Omezení práva na přístup k informacím může být ve Švédsku založeno jen na základě ústavní či zákonné úpravy a pouze k dosažení cílů přijatelných v demokratické společnosti. Omezení nesmí nikdy přesáhnout skutečnou nutnost s ohledem na jeho účel. Žádné omezení nesmí být učiněno pouze na základě politických, náboženských, kulturních nebo jiných takových názorů (článek 12 švédské ústavy).¹⁶

---

¹⁵ Viz. též http://en.wikipedia.org/wiki/Freedom_of_information_legislation#germany

¹⁶ Při studiu švédské ústavy mne mj. zaujal čl. pátý, kde se *expressis verbis* stanoví, že ustanovení této ústavy, která se týká krále, se použijí i pro královnu, je-li hlavou státu. Mám za to, že zmíněnou „legislativní figuru“ by mohl použít i český zákonodárce např. při úpravě našeho obecního zřízení, kde se opakovaně hovoří pouze o starostovi a právní předpis (z.č.128/2000 Sb., o obcích), zde vůbec nepočítá s tím, že v řadě českých obcí vykonávají tuto municipální funkci i osoby opačného pohlaví. Rovněž oficiální Pravidla českého pravopisu by svědčila použitím výrazu „starostka“. Za využití švédského ústavního modelu by pak např. ustanovení § 103 – úvodní paragraf reglementující postavení starosty – mohl znít: Ustanovení tohoto zákona, která se týká starosty, se použijí i pro starostku. Viz. též obdobná úprava obsažená v Jednacím řádu Výboru regionů EU - funkce a úřední postavení uvedené v Jednacím řádu zahrnují mužský i ženský rod – viz. www.cor.europa.eu/fr/documents/rules.htm

Oproti jiným zemím není ve Švédsku samostatně legislativně upravena oblast práva na přístup k informacím. Související právní normy totiž obsahuje ústavní zákon o svobodě tisku, který si klade za cíl zabezpečit také svobodnou výměnu názorů a dostupnost srozumitelných informací pro každého švédského občana. Pro tento účel má mít každý volný přístup k úředním dokumentům, který může být omezen pouze v předepsaných situacích a každé omezení tohoto práva musí být také specifikováno ustanoveními speciálních zákonů nebo konkretizováno nařízením vlády. Tento ústavní právní předpis přitom zakotvuje také právo publikovat úřední dokumenty.

Švédský právní vědec a bývalý ombudsman pro tisk¹⁷ Hans-Gunnar Axberger (nar.1952) mj. konstatuje: Mnohé právní předpisy ve Švédsku byly koncipovány tak, aby posílily zásadu veřejného přístupu, tedy prakticky usnadnily a zajistily otevřený přístup. Např. všechny veřejné úřady a agentury jsou povinny uchovávat registr dokumentů, který usnadní veřejný přístup. Registr musí také zahrnovat materiál, který spadá pod pravidla o důvěrnosti. Je tedy možné uchovat obsah dokumentu v tajnosti, ale jen zřídka jeho existenci.¹⁸ Axberger dále mj. připomíná, že další ustanovení, které podporuje zásadu veřejného přístupu je opravný prostředek. Pokud veřejný činitel nebo agentura odmítne uvolnit dokument, je možné proti tomu podat odvolání u soudu. Švédský docent dále varuje, že není neobvyklé, že soud se rozhodne ve prospěch toho, kdo odvolání podal.

Finsko

Finská ústava zaručuje v odstavci 1 sekci 12 (Section 12 - Freedom of expression and right of access to information) každému svobodu projevu, která obsahuje právo vyjadřovat, šířit a obdržet informace, názory a jiné sdělení bez předchozí ochrany kohokoli jiného, přičemž detailnější ustanovení upravující výše zmíněné mají být součástí zákona.¹⁹

---

¹⁷ Zmíněným ombudsmanem pro tisk byl v letech 1990-1992, nyní působí na Stockolmské universitě

¹⁸ Cit. <http://www.otevrete.cz/index.php?akce=clanek&id=100>, vydal Švédský Institut, BOX 7434, S-10391 Stockholm, Sweden, *Překlad: Nadace Partnerství Programu "Právo na informace"*

¹⁹ Anglickou (taktéž finskou a švédskou) verzi finské ústavy je možné dohledat na adrese stránek finského ministerstva spravedlnosti www.om.fi (které jsou celé i v anglickém jazyce), zmíněná ústava je v rámci těchto stránek konkrétně na <http://www.om.fi/21910.htm>

Zmíněná dvanáctá sekce ve svém odstavci 2 stanoví, že dokumenty a záznamy (documents and recordings) ve vlastnictví úřadů jsou veřejné, pokud nebyla pro nutné účely omezena zákonem.²⁰

Každý má právo na přístup k veřejným dokumentům a záznamům. Toto právo může být odrazem povinnosti veřejných úřadů podporovat možnosti jednotlivců podílet se na společenských aktivitách a ovlivňovat rozhodnutí, která se jich týkají, viz. sekce 14 finské ústavy.

V zákonné rovině je stěžejní zákon o otevřenosti vládních aktivit (Act on the Openness of Government Activities), který nabyl účinnosti počátkem roku 2003. Mj. stanoví, že právo na svobodný přístup k informacím (finsky - vapaan tiedonsaannin) a povinnosti úřadů vyplývající z tohoto zákona mají podporovat otevřenost finské veřejné správy a mají umožnit fyzickým osobám a právnickým osobám monitorovat činnost veřejných úřadů a využívání veřejných zdrojů, a dále pak svobodně si vytvářet názory, ovlivňovat činnost veřejných úřadů. ²¹ Informační povinnost se ve Finsku týká veškerých subjektů vykonávající funkce veřejného správního úřadu.

Pod pojem úřad totiž zahrnuje v části čtvrté: úřady státní správy a jiné státní orgány, rovněž soudy všech stupňů subjekty státního podnikání; obecní (městské) úřady, a dále např. finskou centrální banku, Parlament jeho veškeré instituce, dále úřady vykonávající úkoly státní správy, nezávislé úřady, konzultativní orgány, komise, výbory, pracovní skupiny, auditory municipalit či jejich svazů a všechny ostatní obdobné subjekty, kterým je stanoveno provádět cíle a úkoly na základě právního předpisu či rozhodnutí správního úřadu.²²

Na finském zákonu je mj. zajímavé, že povinným subjektům nařizuje zpřístupnit rovněž informace o teprve chystaných legislativních změnách.

Stejně tak mají povinnost informovat i o plánech, stanoviscích a o mezitímních rozhodnutích v dosud nerozhodnutých záležitostech. Samozřejmě jen v případě, že se na ně nevztahují ustanovení o odepření informace (např. utajovaná skutečnost). Povinný subjekt musí mj. informovat i o dosavadním stupni dosaženého rozhodnutí.

---

²⁰ Srov. Špaček, D.: Právo na informace ve veřejné správě, Veřejná správa 12/2003, Praha

²¹ Volně cit z Špaček (2003) op.cit. výše, který citoval z stránek finského ministerstva spravedlnosti www.om.fi (které jsou přístupné i v anglické a švédské verzi). Autor tohoto článku zmíněné stránky samozřejmě také navštívil a mj. jej upoutala skutečnost, že předmětný právní předpis týkající se otevřenosti finské veřejné správy je přímo v hlavním dokumentovém menu, a to na druhé pozici, hned pod ústavou a to dokonce i nad jazykovým zákonem. Což svědčí o velkém významu, který finská administrativa klade na transparentnost správy věcí veřejných

²² Srov. <http://www.om.fi/23963.htm> strukturu finské veřejné správy možno nalézt např. na ofic. stránkách www.suomi.fi

Velká Británie

Velká Británie jako jediný členský stát EU nemá systematickou psanou ústavu. Její ústava se skládá z více právních dokumentů, jejichž počet v průběhu dějinného vývoje narůstal (tzv. ústava v materiálním smyslu). Velice stručně řečeno: Při úpravě práva na informace se vychází z možnosti publikovat cokoli a nést následky až po publikaci a dále ze zásady, že dovoleno je vše, co není zakázáno. Omezení jsou upravena v řadě zákonů, především v zákoně o úředním tajemství ("Official Secrets Act"). Od 1.1.2005 je účinný nový zákon o volném přístupu k informacím. Současně s ním vstupuje v platnost i nařízení o informacích ohledně životního prostředí, které odpovídá požadavkům EU. K 1.1.2005 vstoupila v účinnost i novela zákona o ochraně osobních údajů.

Tímto zákonem má veřejnost právo získávat informace od veřejných orgánů, včetně ministerstev, orgánů místní samosprávy, škol, zdravotnických zařízení, poradenských institucí, policie, muzeí a dalších, vyjma bezpečnostních a výzvědných služeb a soudů. Výjimku tvoří dle M.Frankela²³ skotské veřejné orgány na které se použije vlastní skotský zákon o volném (svobodném) přístupu k informacím.

Požádáno může být o jakoukoli zaznamenanou informaci, bez ohledu na datum jejího vzniku. Dokonce i o staré státní dokumenty, které byly přes třicet let utajovány, musí být uvolněny (s přihlédnutím k omezení podle zákona).²⁴

---

²³ Viz. Frankel M, článek z The Guardian, prosinec 2004 - Guardian Newspapers Limited v citaci na www.otevrete.cz - <http://www.otevrete.cz/index.php?akce=clanek&id=544>,

²⁴ Viz. Frankel M (2004) op.cit. v předešlé poznámce

Republika Lotyšsko²⁵ –

Ústava republiky Lotyšsko²⁶ ve svém čl. 100 výslovně stanoví, že každý má právo na svobodný projev mínění, včetně práva svobodně získávat, uchovávat a dále předávat informace a vyjadřovat k nim své mínění. Cenzura je taktéž v Lotyšsku *expressis verbis* ústavně zakázána.²⁷

V Lotyšsku, stejně jako v Česku, existuje zákon o svobodném přístupu k informacím (*Informācijas atklātības likums*). Existuje zde také zákon o způsobu projednání žádostí, stížností a návrhů ve státních institucích a samosprávě (*Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās*).²⁸ Některé základní body týkající se právních aspektů odpovědí lotyšských institucí na dotazy např.:

- Do 7 dnů musí povinný subjekt předat dotaz či žádost o informaci kompetentní osobě či instituci a informovat o tomto kroku tazatele

- Do 15 dnů musí povinný subjekt odpovědět, pokud není potřeba vyžádat si doplňující informace, takže zde mají stejnou lhůtu jako v českém zákoně o svobodném přístupu k informacím

- Do 30 dnů, musí povinný subjekt odpovědět, pokud jsou potřeba doplňující informace odjinud

---

²⁵ Lotyšská Republika vznikla 18. listopadu 1918. Od roku 1920 byla nepřetržitě uznávána mnohými státy nehledě na okupaci Sovětským svazem (1940-1941, 1945-1991) a nacistickým Německem (1941-1945). 21. srpna 1991 vyhlásilo Lotyšsko obnovu své nezávislosti *de facto*.

²⁶ V českém označení státu *Latvijas Republikas – tedy Lotyšsko – se mj. vyskytuje písmeno „eš“ o kterém se většina Čechů a Moravanů marně domnívá, že mimo náš jazyk se nevyskytuje, pozor lingvistickou zajímavostí je, že lotyština používá některá naše písmena a to nejen naše š ale i ě, ž. Pokud je zde použito zájmeno „naše“ nejedná se o projev nacionalismu autora, ale jde o historický fakt: český vědec Josef Zubatý, který pěstoval baltské jazyky a hlavně lotyštinu se stal jedním z hlavních konzultantů při transformaci lotyšského pravopisu ze spřežkového na diakritický a obohatil je o výše zmíněná písmena.*

²⁷ Srov. Ústavy států Evropské unie, 2.díl, Linde Praha, 2005, str.133 – překlad ústavy VI. Klokočka za pomoci lotyšské ambasády

²⁸ Za relevantní informace k tomuto tématu děkuji paní Denise Seleyové z Oddělení kultury, vzdělání a tisku Lotyšského velvyslanectví v Praze

(v tomto případě je nutné, stejně jako v české právní úpravě, informovat tazatele o prodloužení lhůty předem)

Republika Estonsko

Dle ústavy této pobaltské republiky je právo na informace (Õigus saada teavet) zaručeno v článku 44.29 Každý má právo na informace, poskytované k obecnému použití.³⁰ Takže na rozdíl od české ústavy jsou tu informace přímo konkretizovány, jako ty které jsou určeny k obecnému použití, nikoliv všechny. Je zajímavé, že estonská ústava hovoří v čl.44 výslovně o estonských státních občanech, kteří mají právo na informace od státních institucí, místních samospráv a úředních osob v nich činných, tedy na první (nedbalejší) pohled nedává toto právo všem ((např. cizincům či apolitům (bezdomovcům) jako naše ústava)), ale jen estonským občanům, nicméně, kdo by pokládal estonskou ústavu v tomto směru za diskriminační. tak by vážně ústavně-právně pochybil, jelikož v úvodní části předmětné ústavy se mj. stanoví, že občané jiných států a osoby bez státní příslušnosti s pobytem v Estonsku³¹ mají stejná ústavní práva, tedy i právo na informace od tamějších státních orgánů . Takže i estonská právní úprava je dbalá doporučení Rady Evropy³² ohledně neomezení práva na informace z důvodu státního občanství. Další právně-teoretickou zajímavostí je fakt, že estonská konstituce mj. výslovně uvádí některé konkrétní důvody omezení práva na informace – jako např. utajení původu dítěte, odvrácení trestného činu etc. – tedy věci které jsou v jiných zemích upraveny „běžnými“ neústavními předpisy.

³³V zákonné rovinně je estonské právo na informace upraveno zejména zákonem o veřejných informacích (Public Information Act). Tento zákon zahrnuje pravidla pro přístup k informacím estonské veřejné moci. Estonský info-zákon též obsahuje, stejně jako úpravy účinné v jiných zemích EU, určitá omezení. Public Information Act např stanoví , že data označená jako státní tajemství spadají mimo působnost zmíněného

---

²⁹ Anglický překlad – „Estonia – Constitution“ je dostupný např. in : http://www.servat.unibe.ch/law/icl/en00000_.html, překladatel: Martin Scheinin

³⁰ Srov. Srov. Ústavy států Evropské unie, 2.díl, Linde Praha, 2005, str.65 – překlad ústavy VI. Klokočka za pomoci estonské ambasády

³¹ Tedy apolité, bezdomovci či apatridé

³² Viz. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy o přístupu k informacím veřejných orgánů č. R (81) 19 z 25.11.1981

zákona 34, státní tajemství je v Estonsku upraveno v *lex specialis* State Secrets Act – zákon o státním tajemství . 35

Republika Slovinsko

Ústava³⁶ této progresivní země (slovy čl. 2 slovinské ústavy – právního a sociálního státu) pamatuje na svobodu informací (prost dostup do informací) ve článku č.39. Zde se garantuje: Svoboda mínění a projevu, svoboda veřejného vystupování, tisková svoboda a svoboda jiných forem veřejné informace a veřejného vyjádření se zaručují. Každý³⁷ může svobodně shromažďovat zprávy a názory³⁸, přijímat je a rozšiřovat je. Tedy i slovinská právní úprava je dbalá doporučení Rady Evropy³⁹ ohledně neomezení práva na informace z důvodu státního občanství.

S výjimkou zákonem stanovených případů má každý právo si opatřovat informace veřejného významu, má-li na tom zákonem podložený právní zájem.⁴⁰ Slovinská konstituční úprava je, co do označení samotného pojmu informace relativně nejpreciznější, stejně jako maďarská ústava hovoří o informacích veřejného významu, ale navíc nádavkem vyžaduje podložený právní zájem. V čl. 38 slovinské ústavy je pamatováno na ochranu osobních dat.

Mimoevropský miniexkurz

---

³⁴ Viz. paragraf . 2 odst. 2 estonského Public Information Act - viz.: <http://www.esis.ee/ist2004/106.html>

³⁵ Viz. <http://www.esis.ee/ist2004/111.html>

³⁶ Viz. Ústava republiky Slovinsko ze dne 23.12.1991 schválené Shromážděním republiky Slovinsko

³⁷ Tedy i občan ČR působící ve Slovinsku

³⁸ Což je de facto jen jiné označení pro informace

³⁹ Viz. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy o přístupu k informacím veřejných orgánů č. R (81) 19 z 25.11.1981

⁴⁰ Srov. Ústavy států Evropské unie, 2.díl, Linde Praha, 2005, str.305 – překlad ústavy VI. Klokočka

Severní Amerika

Mimo – alespoň mezi právníky - legendárního amerického Freedom of Information Act (Zákon o svobodě informací) – USA 1966. který se ostatně stal zásadní (ne však jedinou) předlohou pro náš z.č.106/1999 Sb. a kanadského zákona o svobodě informací z roku 1982 (který je hodně podobný tomu z USA) se porozhlédněme i do méně reflektovaných částí amerického kontinentu.

Ke kanadské právní úpravě dodejme , že každá kanadská provincie⁴¹ má svůj vlastní právní předpis regulující přístup k informacím a v mnoha případech mají i vlastní „provinční“ (regionální) legislativu upravující ochranu soukromí. Na ochranu soukromí je v Kanadě (nota bene stejně jako v USA) kladen vysoký právní důraz.

Střední a Jižní Amerika

Pro zajímavost tedy uveďme, že v 3.tisíciletí si legislativa upravující svobodný přístup k informacím (el libre acceso a la información) razí svou cestu i ve Střední a Jižní Americe. Například v roce 2002 schválil zákon o svobodném přístupu k informacím mexický Senát⁴² , rovněž peruánský Kongres v téže roce přijal Zákon o přístupu k informacím.⁴³ Ve zmíněném roce 2002 přijal „Zákon o přístupu k informacím“ i Jamajský parlament.⁴⁴ Doplňme, že Jamajka je jedním ze států (stejně jako ČR) kde se konají tzv. Oslavy dne svobody informací, 28. září (Right to Know Day). Ve stejném regionu se k oslavám připojil ještě Salvador a výše zmíněné Mexiko.⁴⁵

Chile - článek osmý chilské Ústavy zaručuje každému právo na informace. Dlouho však chyběl nějaký zákonný prováděcí předpis. Až rok 2009 konečně přinesl legislativní změnu.

---

⁴¹ Např. Alberta, Ontario, Quebec

⁴² Problematicke svobodného přístupu k informacím se v Mexiku věnuje především společnost Libertad de información - Mexico A.C. (LIMAC), která provozuje stránky www.limac.org.mx. Funguje od roku 2002, předsedou a hlavním bojovníkem za právo na informace (derecho a la información) v Mexiku je *Ernesto Villanueva*,

⁴³ Viz. <http://old.otevrete.cz/index.php?akce=clanek&id=212>

⁴⁴ Viz. též [://old.otevrete.cz/index.php?akce=clanek&id=212](http://old.otevrete.cz/index.php?akce=clanek&id=212)

⁴⁵ Srov. mapa na internetových stránkách <http://www.foiadvocates.net/map.htm> - stránky organizace Freedom of Information Advocates Network – tedy v překladu „ Síť ochránců (advokátů) práva na informace – působí v mnoha zemích celého světa včetně ČR.

Dnešní zákonná rovina - zákon o přístupu k veřejným informacím (*Ley de Acceso a la Información Pública*) vstoupil v platnost dne 20.dubna 2009, takže Chile se relativně nedávno přidalo do pomyslné plnohodnotné „svobodoinformační“ rodiny.⁴⁶

Brazílie - článek 5 - XXXIII brazilské Ústavy stanoví, že "každý má právo na informace od veřejných subjektů a to ať už ve svém vlastním zájmu nebo ve veřejném zájmu" Hlavním federálním předpisem upravujícím tuto oblast je zákon č. 8.159/1991, který v článku 22 přiznává občanům právo na "plný přístup k veřejným dokumentům", a to i k dokumentům v elektronické podobě.⁴⁷ Zajímavá brazilská aktuální info-cause - Ústavní soud Brazílie 8. července 2009 rozhodl, že primátor Sao Paula měl právo zveřejnit on-line platy všech zaměstnanců města. Toto primátorovo rozhodnutí předtím zrušil Vrchní soud v Sao Paulo kvůli bezpečnosti osob.⁴⁸

Kolumbie - Kolumbijská ústava přiznává právo na přístup k veřejným informacím prostřednictvím zákona 57 z roku 1985. Vztahuje se na dokumenty, které jsou v dispozici kolumbijské státní zprávy. Nicméně v praxi, vzhledem ke složité situaci v této zemi, poskytování informací ze strany státních orgánů leckdy pokulhává.⁴⁹

Japonsko

---

⁴⁶ Srov. a blíže např. <http://www.elmostrador.cl/index.php?noticias/articulo/ley-de-acceso-a-la-informacion-publica-convierte-a-chile-en-lider-en-materi//> nebo <http://www.chiletransparente.cl/> či http://en.wikipedia.org/wiki/Freedom_of_information_legislation#Chile

⁴⁷ Viz. http://en.wikipedia.org/wiki/Freedom_of_information_legislation#Brazil

⁴⁸ Viz. <http://old.otevrete.cz/index.php?akce=clanek&id=763> a Paula Martins in www.article19.org, Primátor Sao Paula Gilberto Kassab rozhodl, že nové webové stránky, dohlížející na veřejné výdaje („De Olho nas Contas“), mají obsahovat jmenný seznam všech civilních zaměstnanců napojených na město - včetně 147,000 zaměstnanců centrálního úřadu a dalších 15,000 nepřimo zaměstnaných - s jejich zařazením, **platem** (!) a místem pracoviště. Dvě sdružení civilních zaměstnanců proti tomuto rozhodnutí podala žaloby. Na jejich základě vydal Vrchní soud v Sao Paulo předběžné opatření a informace byly staženy z webu. Město se obrátilo k Ústavnímu soudu, jenž předběžné opatření zrušil a rozhodl, že informace se mohou zveřejňovat.

⁴⁹ Viz. http://en.wikipedia.org/wiki/Freedom_of_information_legislation#Colombia nebo http://www.theblackvault.com/wiki/index.php/Freedom_of_Information_Act

V Japonsku byl zákon o přístupu k informacím, které mají správní orgány⁵⁰ vyhlášen v roce 1999. Zmíněný zákon je v Zemi vycházejícího slunce v účinnosti od roku 2001.⁵¹ Citovaný právní předpis reglementuje roli, jak orgánů státní správy, tak i orgánů územních samospráv při poskytování požadovaných informací, dále pak ustanovuje orgán, zabývající se posuzováním odmítnutých žádostí a také upravuje povinnost publikace veřejnoprávních informací způsobem umožňující dálkový přístup, tedy na internetu.⁵² V roce 2003 byl přijat pomyslný protipól, tedy japonský zákon o ochraně osobních údajů.

Nový Zéland

Novozélandský zákon o svobodném přístupu k informacím je z roku 1982. Účelem tohoto právního předpisu, který byl přijat za působnosti tzv. 3. národní vlády v citovaném roce 1982, je aby se veřejnosprávní informace staly více přístupnými veřejnosti. Tedy, aby byly takřka volně k dispozici každému žadateli. Děje se tak ovšem v souladu s veřejným zájmem a při zachování práva na ochranu soukromí – resp. osobních údajů.⁵³

---

⁵⁰ V originále - 行政機関の保有する情報の公開に関する法律

⁵¹ Viz. www.japaneselawtranslation.go.jp/law/

⁵² Viz. <http://freedominfo.org/countries/japan.htm>

⁵³ Viz. http://en.wikipedia.org/wiki/Official_Information_Act_1982

Literature:

- Filip, J. Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva 2. doplněné vydání. Masarykova univerzita v Brně, , 2004,
- Klokočka, V., Wagnerová, E.: Ústavy států Evropské unie, Praha, Linde, 1997,
- Korbel, F. a kol. : Právo na informace (komentář) Linde Praha, 2005
- Mates, P.: K některých otázkám uplatňování e-govermentu v České republice, Právní fórum 12/2005, ASPI Praha,
- Pavlíček , V.: Ústava a ústavní řád České republiky – Komentář , 2.díl, Praha, Linde, 1999
- F.Šamalík : Právní stát a renesance „přirozeného práva“ , Právník č.10-11/1993
- Axberger, H.A. in [://www.otevrete.cz/index.php?akce=clanek&id=100](http://www.otevrete.cz/index.php?akce=clanek&id=100), vydal Švédský Institut, BOX 7434, S-10391 Stockholm, Sweden, Překlad: Nadace Partnerství Programu "Právo na informace"
- Špaček, D.: Právo na informace ve veřejné správě, Veřejná správa 12/2003, Praha
- internetové zdroje: <http://www.om.fi/23963.htm>,
<http://www.esis.ee/ist2004/111.html>,
www.japaneselawtranslation.go.jp/law/,
<http://freedominfo.org/countries/japan.htm>

Contact – email

kolman@law.muni.cz